

7. Красных В. В., Изотов А.И., Зыкова И.В. Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей /Редкол. М.Л. Ковшова. – М.: МАКС Пресс, 2013. – 284 с.
8. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.
9. Нагорна В. В. Історія виникнення і методи лінгвокультурології [Електронний ресурс] Режим доступу:http://damar.ucoz.ru/publ/istorija_viniknennja_i_metodi_lingvokulturologiji/13-1-0-317
10. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
11. Хайдеггер М. Бытие и время. – Харьков: «Фолио», 2003. — 503 с.
12. Шаклеин В. М. Становление и развитие теории лингвокультурной ситуации в лингвокультурологических исследованиях // Язык и культура. Культурологический компонент языка. – Т.2 – К., 1998. –140 с.
13. Wierzbicka A. "Cultural scripts": A new approach to the study of cross-cultural communication // Language contact and language conflict. – Amsterdam / Philadelphia, 1994. – 87 p.
14. Keesing R. M. Radical cultural difference: Antropology`s myth // Language contact and language conflict. – Amsterdam-Philadelphia, 1994. – 130 p.

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, к. ф. н., доцент Кресан О. Я.

А. В. Васильченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЕМОЦІЙНО-СМИСЛОВА ДОМІНАНТА ТВОРІВ Г. Ф. ЛАВКРАФТА (ЗА МАТЕРІАЛОМ ТВОРІВ “NYARLATHOTEP”, “AZATHOTH”)

Актуальність цього дослідження полягає у комплексному аналізі твору, що виходить із психологічних особливостей автора, та, відповідно, у врахуванні спрямованості сучасних психолінгвістичних досліджень на виявлення особливостей створення та розуміння текстів, впливу їх змісту на читача.

До об'єктів дослідження у психолінгвістиці належать і художні тексти. Багато дослідників ставили на меті створення типологій текстів, які б відображали, окрім лінгвістичних особливостей, певні особистісні якості автора. Серед таких типологій вирізняється концепція В. П. Беляніна [2, с. 24]. Дослідник розробляє психолінгвістичний метод визначення типу тексту, спираючись на лексичні, синтаксичні та сюжетно-тематичні критерії, а також співвідносить типи текстів з певними психологічними характеристиками автора [2, с. 37].

В основу цієї типології текстів було покладення поняття емоційно-сміслової домінанти, що базується на вченні О. О. Ухтомського про поведінкову домінанту. Саме поняття «домінанта» є похідним від латинського *dominare*, що означає панувати. Згідно з Ухтомським, домінанта є «вогнищем збудження, що панує в певний момент у центральній нервовій системі людини, має підвищену чутливість до подразнень і гальмує роботу інших нервових центрів» [3, с. 220]. Белянін визначає **емоційно-сміслову домінанту (ЕСД)** як систему когнітивних та емотивних еталонів, що є характерними для певного типу особистості та слугують психічною основою метафоризації та вербалізації картини світу в тексті [2 с. 221]. Під картиною світу, що відображається в тексті, розуміють картину світу автора як особистості з певними акцентованими характеристиками. Залежно від тих чи інших характеристик, кожний тип тексту отримує свій стиль, характерний лексикон, певний набір тем, а також сюжетних побудов [1, с. 68].

На основі даних про акцентуацію свідомості автора і читача розрізняють такі типи текстів : «**світлі**» та «**активні**» – корелюють із проявом **паранояльної** акцентуації; «**темні**» – із проявом **епілептоїдної** акцентуації; «**сумні**» – із проявом **депресивної** акцентуації; «**веселі**» – із проявом **маніакальної** акцентуації; «**красиві**» – із проявом **істероїдної**

акцентуації; «складні» – із проявом **шизоїдності**; «змішані» – із проявами двох акцентуацій. На думку В. П. Беляніна, на кожному типі акцентуації базується та чи інша емоційно-сміслова домінанта тексту [1, с. 79].

Матеріалом дослідження слугують тексти новел Говарда Філіпа Лавкрафта «Азатот» (загальний обсяг – 1 сторінка) та «Н'ярлхотеп» (загальний обсяг – 5 сторінок), що містять 68 та 111 мовних одиниць відповідно, які співвідносяться з різними типами тексту. Мовні одиниці зафіксовані в текстах методом суцільної вибірки.

Було виявлено ЕСД цих новел, що представлені в першому випадку «змішаним» типом тексту (16, 17 та 17 уживань мовних одиниць) та «темним» типом тексту (44 уживань мовних одиниць), порівняно з мовними одиницями інших типів тексту. Основний зміст «темних» текстів становить виконання своїх справ, прямування до мети, боротьба з ворогами розумними та небезпечними. Життя в таких текстах описується як складне, неприємне. Людина нерідко виступає в ролі іграшки в руках темних сил. Вона не здатна досягнути всього, але все ж здатна впливати на ситуацію через свої дії [1, с. 50] : *And where Nyarlathotep went, rest vanished; for the **small hours** were rent with the **screams of nightmare**. Never before had the **screams of nightmare** been such a public problem; now the wise men almost wished they could forbid sleep in the **small hours**, that the **shrieks** of cities might less horribly disturb the pale, pitying **moon** as it **glimmered** on green **waters** gliding under bridges, and old steeples crumbling against a **sickly sky**. [2, с. 3]; It is enough to know that he dwelt in a city of **high walls** where sterile **twilight** reigned, and that he toiled all day among shadow and turmoil, coming home at **evening** to a room whose one window opened not on the fields and groves but on a **dim court** where other windows stared in dull **despair** [1, с.1]. Емоційно-сміслова домінанта «темних» текстів корелює з **епілептоїдною акцентуацією**, котра характеризується частими проявами гніву, люті, різкими змінами настрою [1, с.51].*

У досліджуваних творах були виявлені ознаки інших типів тексту, зокрема «красивого» (відповідно 7 та 8 уживань мовних одиниць, що становить 4,8% та 8,9 % від загальної кількості), якому притаманні описи почуттів, емоцій та переживань персонажів. «сумного» тексту (відповідно 11 та 20 уживань мовних одиниць, що становить 7,5% та 22,2%), в яких переважають описи дитинства, приємних і не дуже приємних спогадів та почуттів героїв у моменти самотності; «веселого» типу тексту (відповідно 17 та 14 уживань мовних одиниць, що становить 11,5% та 15,5%).

Оскільки найчисельнішими у фрагментах тексту обох романів виявилися семантичні категорії «темного» та «світлого» типів тексту, ми відносимо ці фрагменти до «змішаного» типу тексту, а саме – «темно-світлого». Визначивши ЕСД обох уривків текстів, ми отримали можливість визначення акцентуації авторської особистості. Оскільки «темна» домінанта тексту зазвичай корелює з ознаками епілептоїдності у свідомості автора, ми можемо припустити наявність епілептоїдних рис у структурі особистості Г.Ф. Лавкрафта.

Список використаної літератури:

1. Белянин В. П. Основы психолингвистической диагностики: (Модели мира в литературе) / В. П. Белянин. – М.: Тривола, 2000. – 247 с.
2. Белянин В.П. Психологическое литературоведение / В.П. Белянин – М. : Генезис, 2006. – 297с.
3. Ухтомский А. А. Доминанта / А. А. Ухтомский. – М. – Л. : Наука, 1966. – 448 с.

Список джерел фактичного матеріалу:

1. Lovecraft H.P. Azathoth (novel) / H. P. Lovecraft. // Leaves. – 1938. – №2. – р. 107
2. Lovecraft H.P. Nyarlathotep (novel) / H.P. Lovecraft // The United Amateur. – 1920. – №2 – р. 19-21.

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, к. ф. н., доцент Кресан О. Я.